

**ANTROJO PASAULINIO KARO SOVIETŲ SĄJUNGOS KARIŲ PALAIDOJIMO
VIETOS, ESANČIOS S. DAUKANTO GATVĖJE, KLAIPĖDOJE, PERTVARKYMO
SUPAPRASTINTO PROJEKTO IDĖJOS KONKURSO
RECENZIJA**

Recenzentas

Vasilijus Safronovas,

istorikas, humanitarinių mokslų daktaras,

Klaipėdos universiteto Baltijos regiono istorijos ir archeologijos instituto direktorius

Klaipėda, 2023-05-03

IVADAS

Paminklai ir memorialai sovietiniams kariams 2022 m. kuriam laikui buvo tapę viena pagrindinių aktualijų Lietuvoje. Bet kaip elgtis su tokiais objektais – ne naujas klausimas, spręstas ne tik Lietuvoje pernai. Žlungant Sovietų Sąjungai ir po to, naujas santykis su jais formavosi plačiame regione nuo Kamčiatkos ir Mandžiūrijos Tolimuosiuose Rytuose iki Vokietijos ir Kroatijos Europoje. Praplėtus lauką ir įtraukus į apimtį ir kitus paminklus bei memorialus, kurie atsidūrė pokolonijinėje situacijoje, kontekstas tampa dar didesnis. Šiame kontekste elgesio strategijų su tokiais paminklais ir memorialais būta ir esama įvairių: nuo sunaikinimo (sprogdinimo, negrižtamo išardymo), nukėlimo ir atidavimo saugoti muziejams, perkūrimo ar pertvarkymo, atidavimo menininkų raiškai iki naujo konteksto suteikimo, kruopštaus restauravimo ir saugojimo.

Klaipėdoje klausimas, ką daryti su memorialu S. Daukanto g., kilo pernai balandžio mėn. Klaipėdos miesto mero potvarkiu 2022-04-25 buvo sudaryta darbo grupė *dėl Antrojo pasaulinio karo Sovietų Sąjungos karių palaidojimo vietos S. Daukanto gatvėje, Klaipėdoje, desovietizacijos pasiūlymų pateikimo*. Grupė atliko savo vaidmenį, suvokdama, kad teisiniu požiūriu jos rekomendacijos jokių pasekmių nekuria: meras parodė iniciatyvą, subūrė septynetą valstybės tarnautojų ir ekspertų, kaip savo patarėjų grupę, bet grupės rekomendacijos neįpareigojo nei mero, nei politikų.

2022-05-06 pateiktuose grupės pasiūlymuose daugiausia kalbėta apie tai, dėl ko tarp grupės narių būta vyraujančios nuomonės – galimybę, atlikus reikiamas procedūras, t. y. pirmiausia gavus vertingųjų savybių patikslinimą, suteikti memorialui naują kokybę: a) nukeliant skulptūras, dalį lentų su įrašais ir žvaigždės formos įrenginį amžinajai ugniai, b) neliečiant karių kapų ir tų lentų, kuriose išvardyti žuvę kariai, c) paskelbiant architektūrinį konkursą visam kompleksui pertvarkyti. Taip pat grupė suformulavo argumentus, kodėl svarstytinas dalies memorialo elementų demontavimas. Bet kartu ji pažymėjo, kad šių elementų demontavimas to, dėl ko buvo sukurta darbo grupė, t. y. memorialo desovietizavimo klausimo, dar nesprendžia. Taip pat pasiūlymuose grupė pažymėjo, kad esama ir alternatyvų, kaip būtų galima elgtis, atsižvelgiant į pasaulinės praktikos pavyzdžius, bet jos nebuvo svarstomos, nes nebuvo laiko: darbo grupei buvo duotos kelios savaitės, per kurias realiai buvo galima padaryti labai mažai. Pasiūlymų teksto labai reikėjo prieš gegužės 9-ąją, lyg nuo to kas iš esmės būtų keitėsi.

Taigi šis architektūrinis konkursas yra to, ką pasiūlė daryti darbo grupė, tęsinys. Kita vertus, esu tikras, kad konkurso pasiūlymai būtų buvę gerokai įvairesni, kūrėjams būtų palikta gerokai daugiau laisvės ir komunikacine prasme šis konkursas Klaipėdai pasaulyje būtų davęs gerokai daugiau, jeigu jis būtų įvykęs prieš 2022-07-04. Priminsiu, kad UAB „Plungės lagūna“ tądien įvykdė Klaipėdos miesto politikų 2022-06-22 priimtą sprendimą „Dėl ilgalaikio materialiojo turto nurašymo“. Taip buvo pavadintas Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos miesto politikams parengtas sprendimo projektas, kuris siūlė „nurašyti kaip nereikalingą savivaldybės funkcijoms įgyvendinti, pripažintą netinkamu (negalimu) naudoti“ materialųjį turtą ir jį demontuoti – atskirus memorialo žuvusiems SSRS kariams elementus. Miesto politikai tada balsavo už tai dar neturėdami sprendimo, kaip ši vieta atrodys ateityje. Juliaus Vertulio skulptūros „Kalavijas“ skydai buvo susmulkinti, o skulptūros metalinė dalis, pritarus J. Vertulio sūnui, supjaustyta, už metalo laužą gautus pinigus paaukojant Ukrainai. Taigi kaip meno kūrinys „Kalavijas“ buvo sunaikintas. Rimanto Dauginčio sovietinių karių skulptūrinė kompozicija „Kariai“ tvarkingai demontuota ir perduota Grūto parkui. Demontuotos ir rausvo granito penkiakampės žvaigždės formos amžinosios ugnies įrenginio plokštės. Taigi memorialas jau patyrė transformaciją, tad konkurso dalyviams teko užduotis pasiūlyti, kas jame darytina, kai vienas negrižtamas žingsnis jau žengtas.

Šiandien yra galimi mažiausiai keli scenarijai – 1) Kadangi esminis žingsnis išardant memorialą, kaip ansamblį, buvo žengtas dar iki architektūrinio konkurso, tęsti šį žingsnį iki galo, išardant ir

likusius memorialo elementus bei degraduojant memorialą iki karių kapinių su joms, kapinėms, būdinga simbolika. 2) Išsaugoti tai, kas liko iš memorialo, „išaldytoje“ situacijoje, minimaliai keičiant jo kompoziciją, kaip tam tikrą laiko ženklą, visuomenės nuotaikų kaitos atspindį. 3) Sukurti visiškai naują memorialą – tokį, kuris mums atrodo būtų tinkamas žuvusiems SSRS kariams pagerbti. Tarpinių scenarijų, matyt, gali būti ir daugiau. Negalimas atrodo tik vienas scenarijus – visiškai likviduoti šios vietos atminties krūvį ar jo nepaisyti, nes pagarba žuvusiems kariams ir jų palaidojimo vietoms yra šiuolaikinės tarptautinės humanitarinės teisės principas, o nuo XX a. pradžios Europoje yra įprasta praktika, kad karių palaidojimo vietų priežiūra yra tos valstybės, kurios teritorijoje yra karių kapai, rūpestis.

Lietuvos architektų sąjungos Klaipėdos apskrities organizacija ir Klaipėdos miesto savivaldybė, kurios organizavo šį konkursą, konkurso dalyviams suformulavo virtualų reikalavimų, kas turi būti atskleista konkursui teikiamoje projektinėje medžiagoje – aiškinamajame rašte (toliau AR) ir planšetėse. *Konkurso sąlygų apraše* taip pat nurodyta, kad recenzento pareiga yra išanalizuoti projekto konkursui pateiktus projektus, įvertinti jų atitiktį projekto konkurso sąlygų, konkurso sąlygų priedų reikalavimams ir parengti projektų recenzijas, kurios yra rekomendacinio pobūdžio.

Atsižvelgiant į tai, toliau vertinama šešių konkursui pateiktų projektų atitiktis konkurso reikalavimams, išdėstytiems *Konkurso sąlygų aprašo* priedo, Techninės užduoties, VI skyriuje. Taip pat vertinama atitiktis projekto pasiūlymo pateikimo reikalavimams, kurie nustatyti *Konkurso sąlygų aprašo* XIII skyriuje. Pasiūlymų atitikimą vertinimo kriterijams, kurie nurodyti *Konkurso sąlygų aprašo* XVIII skyriuje, vertina konkurso vertinimo komisija, tad recenzentas šiuo klausimu nepasisako.

AAA 4321 | Ramybė

Šio projekto autoriai siūlo įvade dar neaptartą scenarijų – memorialą žuvusiems kariams transformuoti į skverą, kuriame neliktų ir kapinėms būdingo ženkliskumo.

BENDRIEJI REIKALAVIMAI:

- Pažymėti šioje vietoje palaidotų karių kapavietes

Konkurso sąlygose buvo nurodyta, kad tikslios karių palaidojimo vietos nėra nustatytos, o AR-e (p. 5) tą konstatuoja patys autoriai. Nepaisant to, kitoje AR-e vietoje (p. 2) kaip „karių palaidojimo vieta“ žymimas konkretus plotas, kurį siūloma paversti „sielų ir švieselių pieva“. Kad čia yra palaidojimo vieta, simboliškai rodytų dekoratyviniai pievos šviestuvai (dar vadinami žibintais). Tarp šių šviestuvų, rytinėje dabartinio memorialo pusėje, numatyta į nedidelę erdvę – taką tarp gėlyno ir želdinių – orientuota memorialinė lenta su įrašytais vardais ir datomis. Kaip konkrečiai toje lentoje bus sprendžiamas svarbiausias klausimas – identifikuoti karius – nedetalizuojama.

- Meninės raiškos priemonėmis kurti kokybišką sąryšį su architektūrine, urbanistine aplinka, reaguojant į socialinį-kultūrinį kontekstą

Projekto autoriai siūlo griauti visas sienas, demontuoti likusias memorialo dalis, išlaikyti tik reljefą ir želdinius. Erdvę jie siūlo atverti į buv. miesto kapines (skulptūrų parką) ir transformuoti į Ramybės skverą. Integralumas su buv. miesto kapinėmis būtų užtikrinamas ne tik per gėlynus ir veją, bet ir per memorialinę lentą, kuri įrengiama visiškai šalia šiemet įrengto kryžiaus per Antrąjį pasaulinį karą Klaipėdoje žuvusiems Belgijos, Prancūzijos, Lenkijos karo belaisviams. Esama kalvelė paliekama ir transformuojama į „sielų ir švieselių pievą“, kuri tęsiama ir buvusių miesto kapinių nedideliame plotelyje, už paminklo karo belaisviams. Kartu siūloma kurti ir su palaidojimo vieta mažai derantį elementą – fontaną. Nuo S. Daukanto g. erdvė pridengiama palei esamą medžių eilę formuojant naujus gėlynus. Nuo į vakarus iškilusių gyvenamųjų namų ir dviračių tako erdvę iš dalies „pridengtų“ nauji medžiai. Nors šiuo metu rekonstruojamos buv. miesto kapinės buvo aptvertos simboline tvorele, projekto autoriai šio sprendinio nekopijuoja ir jokių aptvėrimų nesiūlo.

- Pateikti kokybiškus, fiziškai ir meniškai ilgaamžius sprendimus

Siūloma skverą iškloti klinkerio plytomis, sodinti gėlynų klombas, įrengti šienaujamą veją su joje įtaisytais naktį šviečiančiais šviestuvais („pievą“), šviesaus granito memorialinę lentą, cinkuoto metalo ažūrinius suolus. Kaip dėl tokių suolų patogumo? Įrengto skvero išlaikymą sudarys vejos, gėlynų priežiūra, medžių genėjimas, elektros sąnaudos. Siūlomos ir pereinamosios vietos tarp klinkerio plytų klojinio ir vejos, kur plytos labiau praretėja. Gali būti, kad šių vietų priežiūra bus ypač problemiška.

- Konkursiniame darbe remtis ir pasaulinės praktikos, kuriant memorialinius objektus, pavyzdžiais ir jų analize

AR nerodo, kad šiuolaikinė pasaulinė praktika būtų įvertinta, bet kūrėjai bent jau konstatuoja žiną, kad ji keičiasi (p. 1).

ATITIKTIS GALIOJANTIEMS NORMATYVINIAMS DOKUMENTAMS:

- Teritorijos detalusis planas

Projekto sprendiniai nepažeidžia teritorijos detaliuoju planu nustatytą tvarkymo režimą.

- Kultūros paveldo objekto vertingosios savybės

Projekto sprendiniai kelia abejonių dėl kultūros paveldo objekto vertingosios savybės – *žemės ir jo paviršiaus elementai – Sovietų sąjungos karių, žuvusių per Antrojo pasaulinio karo pabaigoje,*

palikai – ignoravimo įrengiant fontano statinį (techniniu-inžineriniu požiūriu, bei požiūriu į memorialinį aspektą), žinant, kad karių palaidojimo vietos nėra tiksliai lokalizuotos.

- Aplinkos prieinamumas ir saugus naudojimas

Aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms (toliau ŽN) užtikrinantys sprendimai projekte neišskiriami. Pateikti projekto idėjos sprendimai aplinkos prieinamumo ŽN poreikių įgyvendinimui neprieštarauja, reikalinga detalizacija tolesniuose projektavimo etapuose.

PASIŪLYMO IR SKULPTŪRŲ PARKO KLAIPĖDOJE SUTVARKYMO PROJEKTO SPRENDINIŲ VIENTISUMAS:

Autoriai vientisumą su Skulptūrų parko sprendimu kuria siūlydami pratęsti esamas pėsčiųjų ir dviračių takų jungtis, demontuojant esamus memorialo elementus, sumažinant pietinėje karių kapinių sklypo dalyje esančia kalvą.

ATITIKTIS PROJEKTO SUDĖTIES IR PATEIKIMO REIKALAVIMAMS REIKALAVIMAMS:

- Aiškinamais raštas

AR pateiktas. Tačiau projekto idėjos išsamesniam apibūdinimui trūksta išsamesnio aprašymo pagal konkurso sąlygose rekomenduoto AR turinio struktūrą (pvz., erdvinio-kompozicinio sprendimo, teritorijos naudojimo skirtingų visuomenės grupių poreikiams aprašymo, inžinerinių sprendimų: fontano įrengimas neįvertintas techninių rodiklių ir skaičiuojamosios kainos lentelėje).

- Projekto planšetės

Konkurso sąlygose nurodyta apimtis pateikta, tačiau autoriai neskiria teritorijos erdvinės-kompozicinės sistemos formavimo ir erdvinės-funkcinės sistemos formavimo (naudoja *erdvių ir funkcijų kompozicijos sąvoką*).

FHV0409 | Vadinkime „Tunelis“

Šio projekto autoriai siūlo trečiąjį scenarijų – kurti visiškai naują memorialą.

BENDRIEJI REIKALAVIMAI:

- Pažymėti šioje vietoje palaidotų karių kapavietes

Siūloma idėja formuoti naują memorialinį akcentą – „tuneliu“ vadinamą aukštomis betono sienomis įrėmintą siaurą praėjimą; panašus įrengtas 2018 m. Taline atidarytame memoriale 1940–1991 m. komunizmo aukoms Estijoje (*Kommunismiohvrite memoriaal*). Žuvusius karius, anot autorių, turėtų simbolizuoti kiaurymės šiose betono sienose. Siūloma, patikslinus karių pavardes, jas pažymėti vidinėje sienos (ar abiejų sienų?) plokštumoje. Vizualizacijos ir AR rodo, kad laisva tvarka išdėstytos metalo raidės žymėtų tik karių vardus ir pavardes. Naktį take visą laiką šviestų „atminimo šviesa“. Nelabai aiškus AR (p. 3) išdėstytas sumanymas išnaudoti esamą kalvelę „karių palaikų saugojimui“; turint galvoje, kad ten pat autoriai vadina šią kalvelę „atminimo kalva“, atrodo, kad tai nėra *lapsus linguae*.

- Meninės raiškos priemonėmis kurti kokybišką sąryšį su architektūrine, urbanistine aplinka, reaguojant į socialinį-kultūrinį kontekstą

Autoriai siūlo griauti visas sienas, demontuoti likusias esamo memorialo dalis, bet išlaiko (iš dalies modifikuoja) zonavimą, reljefą, želdynus. Karių kapai visu perimetru „įrėminami“ atramine sienute, kurios numatomas aukštis (0,5 m) nėra toks, kad trukdytų sukurti vizualinę jungtį su buv. miesto kapinėmis, bet tuo pačiu iškelia ir atskiria erdvę nuo gatvės ir parko lygio. Sąryšis su greta įrengtu paminklu karo belaisviams nekuriamas. Karių kapai zonuojami sektoriais – vejose, gėlynų, medžių sektoriai visu perimetru dengia savotišką aikštę, kuri formuojama esamos memorialo atviros aikštės vietoje. Pagalvota apie memorialo atitvėrimą nuo gyvenamųjų namų medžiais ir želdiniais. Pagrindinis naujas memorialo akcentas – nuo 5,7 iki 8,5 m aukščio betono sienomis įrėmintas 2–3 m pločio takas, kurio dvi nesusijungiančios dalys skiria aikštė. Nevienodas betono sienų aukštingumas tako pradžioje ir pabaigoje derinamas su reljefo nuolydžiais. „Slegiančio“ tako idėja verta dėmesio, gerai atliepia memorialinį vietos krūvį, bet ją įgyvendinus taip, kaip siūloma, atvira aikštė toliau atliks manifestacijų vietos funkciją, kuri sunkiai dera su karių kapų funkcija.

- Pateikti kokybiškus, fiziškai ir meniškai ilgaamžius sprendimus

Siūlomas medžiagiškumas iš dalies panašus į esamą memorialo medžiagiškumą: veja, granitinės trinkelės, želdiniai. Tačiau siūloma ir naujų elementų: dalį atraminės sienutės dengti medžio juostomis, suformuojant vietas atsistėti; įrengti naujus apšvietimo sprendinius, įskaitant LED juostos apšvietimą; nerūdijančio metalo juostas, derinamas su skirtingų spalvų granito trinkelių danga. Daug augalijos „rūstų“ medžiagiškumą įpairo į kontekstą. Išlaikymas reikalaus vejose, žolynų priežiūros, naujų lapuočių medžių „išauginimo“ ir esamų genėjimo, granito dangos, medinių dangų ir betono sienų priežiūros.

- Konkursiniame darbe remtis ir pasaulinės praktikos, kuriant memorialinius objektus, pavyzdžiais ir jų analize

Pasaulio praktikos analizės dalyje paminėti du pavyzdžiai (Haidarabadas Indijoje ir Otava Kanadoje) atrodo atrinkti gana atsitiktinai. Kaip konkrečiai jais remtasi, detaliau nepaaiškinta, nors iš aprašymo galima susidaryti įspūdį, kad autoriams tai buvę inspiracijos šaltiniai. Estiškas pavyzdys netgi neminimas.

ATITIKTIS GALIOJANTIEMS NORMATYVINIAMS DOKUMENTAMS:

- Teritorijos detalusis planas

Projekto sprendiniai nepažeidžia teritorijos detaliuoju planu nustatytą tvarkymo režimą.

- Kultūros paveldo objekto vertingosios savybės

Projekto sprendiniai nepažeidžia kultūros paveldo objekto vertingųjų savybių.

- Aplinkos prieinamumas ir saugus naudojimas

Aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms (toliau ŽN) užtikrinantys sprendimai projekte neišskiriami. Pateikti projekto idėjos sprendimai aplinkos prieinamumo ŽN poreikių įgyvendinimui neprieštarauja, reikalinga detalizacija tolesniuose projektavimo etapuose.

PASIŪLYMO IR SKULPTŪRŲ PARKO KLAIPĖDOJE SUTVARKYMO PROJEKTO SPRENDINIŲ VIENTISUMAS:

AR-e vientisumą su skulptūrų parko sprendimu autoriai kuria per erdvinę kompoziciją – siūlydami esamus parko takus sujungti su projektuojamu meniniu akcentu – praėjimu / tuneliu.

ATITIKTIS PROJEKTO SUDĖTIES IR PATEIKIMO REIKALAVIMAMS REIKALAVIMAMS:

- Aiškinamais raštas

AR pateiktas. Autoriai informaciją pateikė pagal konkurso sąlygose rekomenduoto AR turinio struktūrą.

Tačiau AR (p. 6) yra įvardyti pasiūlymo vizualizacijų autoriai. Jeigu vizualizacijų autoriai ir pasiūlymo autoriai sutampa, tai vertinimo komisija turėtų įvertinti, ar tai yra konkurso sąlygų reikalavimo dėl anonimiškumo pažeidimas.

- Projekto planšetės

Konkurso sąlygose nurodyta apimtis pateikta.

KLP0070 | Vadinkime „Trys lysvės“

Šis projektas siūlo pirmąjį scenarijų – transformuoti memorialą į karių kapines.

BENDRIEJI REIKALAVIMAI:

- Pažymėti šioje vietoje palaidotų karių kapavietes

Memorialinis vietos ženkliskumas kuriamas formuojant naują reljefo elementą – tris šiaurės–pietų kryptimi išdėstytas horizontalių granito plokščių, sudarančių laiptuotą nereguliarią struktūrą, eiles. Apie karių identifikavimą užsiminta tik tiek, kad plokštėse bus iškaltos jų pavardės. Tarp plokščių numatoma palikti vietos žoliniams augalams ir medžiams, tad šis reljefo sprendinys kartu yra ir sumanymo naujai apželdinti memorialą dalis.

- Meninės raiškos priemonėmis kurti kokybišką sąryšį su architektūrine, urbanistine aplinka, reaguojant į socialinį-kultūrinį kontekstą

Autoriai siūlo griauti visas esamas sienas, demontuoti likusias memorialo dalis, tačiau išlaikyti (modifikuoti) reljefo elementą – kalvelę ir dalį želdynų. Planšetė nr. 1 teigia, kad erdvė būtų atverta miestui. Matyt, autoriai nenori tuo pasakyti, kad dabar ji užverta, veikiau bando paaiškinti savo sumanymą pratęsti sovietmečiu suformuotą skulptūrų parko takų tinklą į buvusią memorialo erdvę, visiškai integruojant šią erdvę į skulptūrų parko takų sistemą. Iš esmės tai pasiūlymas intensyvuoti memorialo „praeinamumą“. Kita vertus, integruodami erdvę į skulptūrų parką, autoriai nereflektuoja rekonstrukcijos metu buv. miesto kapinėse įrengtų ženklų, pvz., sąryšis su greta įrengtu paminklu Antrojo pasaulinio karo belaisviams nekuriamas. Daugiausia dėmesio aiškinamajame rašte skirta augalijai ir želdiniams; aiškinama, kad nuo gatvės ir nuo dviračių tako (gyvenamųjų namų) memorialinę erdvę dengs naujai formuojamos krūmų eilės ir medžių grupės. Formuojami nauji takai, kaip senųjų tęsinys, kuriami gėlynai. Dabartinė memorialo aikštė sumažinama iki trapecijos formos skvero, kuriame siūloma statyti metalinį suolą ir formuoti tris tam tikras „lysves“ – granito plokščių ir augalų kompozicines eiles.

- Pateikti kokybiškus, fiziškai ir meniškai ilgaamžius sprendimus

Autoriai daug dėmesio skiria želdinių kūrimo sprendiniams, dangų tvarumui (laidumui vandeniui) aptarti. Siūlomi energiją taupantys LED šviestuvai, azūrinis (iš vizualizacijos sprendžiant, metalinis) suolas. Pagirtina, kad apie daug ką pagalvota, įskaitant, pvz., tai, kad išsyk nurodomi skirtingi vejos priežiūros režimai. Kita vertus, naujai kuriamo memorialinio akcento ilgaamžiškumas nėra stiprioji šio projekto pusė. Plokštės su karių pavardėmis komponuojamos į tris juostas kartu su daugiamečiais žoliniais augalais, taip pat siūloma sodinti medžius virš jų. Aišku, kad tai mažins įrašų matomumą, tam tikra prasme „paslėps“ po augalija tai, kas šioje vietoje turi būti esminis akcentas – pagarbą žuvusiems kariams. Nėra praktiškas ir plokščių horizontalus orientavimas: nuolatinis kritulių poveikis kartu su augalija, o žiemą ir visiškai plokščių padengimas sniegu pavardes pavers tiesiog nebeatomomis.

- Konkursiniame darbe remtis ir pasaulinės praktikos, kuriant memorialinius objektus, pavyzdžiais ir jų analize

Pateikta konkursui medžiaga nerodo, kad pasaulinė praktika šiame projekte būtų buvusi vertinama. Autorių pasiūlymo esmė – nivelyti vieną sovietinį sluoksnį (brežnevinį karių kapų memorialą), tam tikra prasme „pratęsti“ kitą sovietinį sluoksnį (taip pat brežnevinį skulptūrų parką).

ATITIKTIS GALIOJANTIEMS NORMATYVINIAMS DOKUMENTAMS:

- Teritorijos detalusis planas

Projekto sprendiniai nepažeidžia teritorijos detaliuoju planu nustatytą tvarkymo režimą.

- Kultūros paveldo objekto vertingosios savybės

Projekto sprendiniai nepažeidžia kultūros paveldo objekto vertingųjų savybių.

- Aplinkos prieinamumas ir saugus naudojimas

Aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms (toliau ŽN) užtikrinantys sprendimai projekte neišskiriami; paminima tai, jog atsisakoma laiptų. Pateikti projekto idėjos sprendimai aplinkos prieinamumo ŽN poreikių įgyvendinimui neprieštarauja, reikalinga detalizacija tolesniuose projektavimo etapuose.

PASIŪLYMO IR SKULPTŪRŲ PARKO KLAIPĖDOJE SUTVARKYMO PROJEKTO SPRENDINIŲ VIENTISUMAS:

Autoriai vientisumą su Skulptūrų parko sprendimu kuria siūlydami pratęsti esamas pėsčiųjų ir dviračių takų jungtis. Demontuojant esamus memorialo elementus, sumažinant pietinėje karių kapinių teritorijos dalyje esančia kalvą.

ATITIKTIS PROJEKTO SUDĖTIES IR PATEIKIMO REIKALAVIMAMS REIKALAVIMAMS:

- Aiškinamasis raštas

Aiškinamasis raštas pateiktas. Autoriai nepateikia jokios pasaulinio tokio pobūdžio erdvių projektų analizės. Projekto idėjos išsamesniam apibūdinimui trūksta išsamesnio aprašymo pagal konkurso sąlygose rekomenduoto aiškinamojo rašto turinio struktūrą (pvz. teritorijos naudojimo skirtingų visuomenės grupių poreikiams aprašymo, Abejonių kelia darbų ir medžiagų įkainiai ir bendra projekto įgyvendinimo kaina.)

- Projekto planšetės

Pagal konkurso sąlygose nurodytą apimtį trūksta pertvarkomos teritorijos erdvinės-kompozicinės sistemos formavimo ir erdvinės-funkcinės sistemos formavimo paaiškinamųjų schemų.

KNT1724 | Vadinkime „Kanto projektas“

Šio projekto autoriai siūlo trečiąją scenarijų – kurti naują memorialą, tačiau siūlo jam panaudoti esamo memorialo elementus ir papildyti kariams skirtą memorialą visiškai nauju prasminiu akcentu – ženklu (siena) Prūsijos filosofui Immanueliui Kantui.

BENDRIEJI REIKALAVIMAI:

- Pažymėti šioje vietoje palaidotų karių kapavietes

Nors sąlygose buvo nurodyta, kad tikslios palaidojimo vietos nėra nustatytos, šio projekto rengėjai tvirtai teigia, kad karių palaidojimo vieta nesutampa su esamo memorialo ribomis ir kad memorialas sovietmečiu buvo išplėstas beveik dvigubai į vakarų pusę neužlaidotoje teritorijoje. Remdamiesi šia išvalga, autoriai naują paminklinį akcentą siūlo centrinėje esamo memorialo dalyje. Jį sudarytų iškelto reljefo vejas ribojančios atraminės sienutės, prie kurių būtų pritvirtintos vertikaliai išdėstytos esamos paminklinės lentos, bei kubas žvakėms ir gėlėms padėti. Kartu vakarinėje dalyje esančią betoninę sieną (ant projekto autorių, tvorą) šio projekto rengėjai siūlo išnaudoti visiškai naujo turinio memorialiniam akcentui, kuris būtų skirtas filosofui Immanueliui Kantui. Ši idėja projekte kelia daugiausia abejonių, ypač kadangi AR nelabai paaiškina, kaip I. Kantas susijęs su šio konkurso reikalavimais ir konkrečia vieta. Gal projekto autorius bus paskatinęs filosofo 1795 m. rašinys „Į amžinąją taiką“?

- Meninės raiškos priemonėmis kurti kokybišką sąryšį su architektūrine, urbanistine aplinka, reaguojant į socialinį-kultūrinį kontekstą

Skirtingai nei daugelis kitų konkurso dalyvių, šis projektas nesiūlo griauti visų esamo memorialo elementų. Veikiau jie perkuriami, dalies jų atsisakant. Dalį rytinės betoninės sienos ir parterinę dalį, amžinosios ugnies vietą siūloma demontuoti, tačiau visa vakarinė betoninė siena, dalis rytinės sienos ir esamos paminklinės lentos paliekamos, perkuriant jų kompoziciją ir iš dalies prasmę. Sumanymas palikti vakarinę sieną vertas dėmesio, ypač kadangi ji pridengia memorialo erdvę nuo dviračių tako, transformatorinės ir dviejų 2017–2019 m. ir 2023 m. iškilusių gyvenamųjų namų. Tarp gatvės ir naujo memorialinio akcento formuojama nauja veja, kuri apima didelę dalį dabartinės memorialinės aikštės. Naują memorialinį akcentą sudaro dabartinės memorialinės aikštės PV pusėje formuojama atraminėmis sienutėmis perkirsta kalvelė, prie šių sienučių tvirtinamos esamos paminklinės lentos. Įdomi idėja ir akcento viduryje statomo kubo apdailai naudoti 2022 m. demontuoto amžinosios ugnies akcento plokštes. Savo ruožtu esama kalvelė, atskirianti ekspozicinę esamo memorialo erdvę nuo skulptūrų parko, naikinama, tuo integruojant memorialą į skulptūrų parko (buv. miesto kapinių) erdvę. Autoriai yra gerai apgalvoję takų sistemą ir jos dermę su egzistuojančiu gatvių ir takų tinklu. Simbolinių ar vizualinių ryšių su skulptūrų parko rekonstrukcijos metu atsiradusiu nauju ženklu, paminklu Antrojo pasaulinio karo belaisviams, projekto autoriai nekuria, tačiau kalvelės panaikinimas ir vienas projekte siūlomų takų funkciniam ryšiui su juo galimybės neužkerta.

- Pateikti kokybiškus, fiziškai ir meniškai ilgaamžius sprendimus

Tai tvarus projektas ta prasme, kad jis panaudoja, perdirba maksimaliai daug esamo memorialo elementų. Formuojamos naujos dangos: veja ir trinkelio dangos. Dalis dangų prie memorialinių akcentų (kariams pagerbti ir I. Kantui) – skaldytų akmenų (granito) trinkelio. Sodinami nauji medžiai, tad galutinę realizaciją projektas įgis palaipsniui, medžiams paūgėjus. Ne iki galo aišku, kaip ketinama spręsti apšvietimo klausimą. Projekto autoriai siūlo plokštes su pavardėmis orientuoti vertikaliai: tai praktiškesnis variantas, atsižvelgiant į esamą klimato juostą ir Klaipėdos oro sąlygas.

- Konkursiniame darbe remtis ir pasaulinės praktikos, kuriant memorialinius objektus, pavyzdžiais ir jų analize

AR nerodo, kad šiuolaikinė pasaulinė praktika būtų įvertinta.

ATITIKTIS GALIOJANTIEMS NORMATYVINIAMS DOKUMENTAMS:

- Teritorijos detalusis planas

Projekto sprendiniai nepažeidžia teritorijos detaliuoju planu nustatytą tvarkymo režimą.

- Kultūros paveldo objekto vertingosios savybės

Projekto sprendiniai nepažeidžia kultūros paveldo objekto vertingųjų savybių.

- Aplinkos prieinamumas ir saugus naudojimas

Aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms (toliau ŽN) užtikrinantys sprendimai projekte neišskiriami. Pateikti projekto idėjos sprendimai aplinkos prieinamumo ŽN poreikių įgyvendinimui neprieštarauja, reikalinga detalizacija tolesniuose projektavimo etapuose.

PASIŪLYMO IR SKULPTŪRŲ PARKO KLAIPĖDOJE SUTVARKYMO PROJEKTO SPRENDINIŲ VIENTISUMAS:

Autoriai vientisumą su skulptūrų parko sprendimu kuria siūlydami pratęsti esamas pėsčiųjų ir dviračių takų jungtis. Tačiau skirtingai nei dauguma kitų darbų, šiame pasiūlyme paliekama dalis esamų memorialo fragmentų, papildant juos naujais elementais.

ATITIKTIS PROJEKTO SUDĖTIES IR PATEIKIMO REIKALAVIMAMS REIKALAVIMAMS:

- Aiškinamais raštas

AR pateiktas. Autoriai nepateikia jokios pasaulinio tokio pobūdžio erdvių projektų analizės. Be pačios konkurso idėjos pagrindimo (I. Kanto paminklas), abejonių kelia darbų ir medžiagų įkainiai ir bendra projekto įgyvendinimo kaina.

- Projekto planšetės

Konkurso sąlygose nurodyta apimtis pateikta.

NAU2023 | Vadinkime „7×6“

Tai – dar vienas projektas, siūlantis pirmąjį scenarijų – transformuoti memorialą į karių kapines.

BENDRIEJI REIKALAVIMAI:

- Pažymėti šioje vietoje palaidotų karių kapavietes

Šis projektas detaliausiai iš visų komentuoja, kaip būtų identifikuojami konkretūs šiuo metu memoriale pagerbti kariai. Esamos 38 paminklinės lentos su karių pavardėmis paliekamos ir panaudojamos po rekonstrukcijos pritvirtinant jas prie horizontaliai orientuotų betono plokščių, išdėstytų vejoje. Vietoje septynių lentų su Sovietų Sąjungos Didvyrio vardais gaminamos keturios naujos analogiškos, kurios taip pat įkomponuojamos į veją. Taip vejoje formuojamos šešios eilės po 7 plokštes. Tiesa, projekto autoriai įsitikinę, kad ši 7×6 kompozicija žymėtų tikrąją palaidojimų vietą (AR, p. 3, 4), nes „Pagal ikonografinę medžiagą sprendžiant, šioje zonoje yra palaidojimai“ (AR, p. 4). Tačiau projekto sąlygose buvo pažymėta, kad tikslios palaidojimo vietos nėra nustatytos. Rytinėje memorialo erdvėje taip pat įrengiama nauja informacinė lentelė (net pasiūlytas jos turinys, kurį, suprantama, dar reikėtų patikslinti).

- Meninės raiškos priemonėmis kurti kokybišką sąryšį su architektūrine, urbanistine aplinka, reaguojant į socialinį-kultūrinį kontekstą

Autoriai siūlo griauti visas sienas, demontuoti visas memorialo dalis, išskyrus didžiąją dalį memorialinių plokščių, kurios būtų perkeltos ir sumontuotos į naują kompoziciją vejoje. Kalvelę siūloma išlyginti, atviros aikštės memoriale atsikvoti. Tiksliau, siūloma ją sumažinti, kadangi ir naujoji memorialinė erdvė vejoje gali funkcionuoti kaip aikštė, nors suprantama, kad tikimybė, jog ant karių pavardės vardijančių plokščių vyktų manifestacijos, nedidelė. Perimetrą palei dviračių taką ir naujai pastatytus namus siūloma uždengti naujų medžių eile. Per želdynus ir vejas būtų nutiesiami trys nauji 2 m pločio takai – jungtys su S. Daukanto gatve ir skulptūrų parko takų tinklu. Iš esmės projektas yra pasiūlymas pratęsti į šią erdvę šiuo metu baigiamo įgyvendinti skulptūrų parko rekonstrukcijos projekto idėjas. Nenuostabu, kad parodytas ryšys su paminklu Antrojo pasaulinio karo belaisviams. Kita vertus, neaišku, kodėl nesiūloma pratęsti skulptūrų parką rekonstrukcijos metu apjuosusios tvorelės: šiuo metu ji atitiesta beveik iki memorialo sklypo

- Pateikti kokybiškus, fiziškai ir meniškai ilgaamžius sprendimus

Didžiąją dalį kietųjų dangų siūloma keisti į želdynus ir vejas. Kokios konkrečiai dangos siūlomos takams (be to, kad jos turi būti patogios ir integruoti taktilines dangas, AR p. 4), ne iki galo neaišku: AR p. 6 lyg ir apie tai kalbama, kai nurodoma, kad dangos ir „šviestuvai, suoliukai, šiukšliadėžės turi būti analogiški gaminiams, numatytiems šiuo metu vykdomo parko sutvarkymo projekte“, bet išvardyti pasivarginta. Sprendžiant iš vizualizacijų, numatomos trinkelės. Pertvarkytas memorialas funkcionuos tik tokiu atveju, jei bus nuolat prižiūrimas ir valomas nuo sniego horizontaliai išdėstytos plokštės, prižiūrima veja. Siūloma sodinti naujų medžių, tad galutinę realizaciją projektas įgis palaipsniui, medžiams paūgėjus. Naujų meninių sprendimų projektas nesiūlo.

- Konkursiniame darbe remtis ir pasaulinės praktikos, kuriant memorialinius objektus, pavyzdžiais ir jų analize

Pasaulinė praktika AR pakomentuota (įvardyti ir iliustruoti 7 konkretūs pavyzdžiai), tačiau kaip ja pasiremta, AR nepaaiškina. Atrodo, kad parinkti tokie pavyzdžiai, kurie turi pagrįsti autorių idėją – niveliuoti memorialą, integruojant jį į skulptūrų parko kompoziciją.

ATITIKTIS GALIOJANTIEMS NORMATYVINIAMS DOKUMENTAMS:

- Teritorijos detalusis planas

Projekto sprendiniai nepažeidžia teritorijos detaliuoju planu nustatytą tvarkymo režimą.

- Kultūros paveldo objekto vertingosios savybės

Projekto sprendiniai nepažeidžia kultūros paveldo objekto vertingųjų savybių.

- Aplinkos prieinamumas ir saugus naudojimas

Projekte pateikiami pagrindiniai aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms (toliau ŽN) užtikrinantys sprendimai.

PASIŪLYMO IR SKULPTŪRŲ PARKO KLAIPĖDOJE SUTVARKYMO PROJEKTO SPRENDINIŲ VIENTISUMAS:

Autoriai išsamiai argumentuoja vientisumą su skulptūrų parko sprendimu kuriančius sprendinius.

ATITIKTIS PROJEKTO SUDĖTIES IR PATEIKIMO REIKALAVIMAMS REIKALAVIMAMS:

- Aiškinamasis raštas

AR pateiktas. Abejonių kelia darbų ir medžiagų įkainiai ir bendra projekto įgyvendinimo kaina.

- Projekto planšetės

Konkurso sąlygose nurodyta apimtis pateikta.

SSS2023 | Marso sodai ir Aukuras visiems žuvusiesiems

Šis projektas labiausiai artimas antrajam įvade įvardytam scenarijui. Tai aiškiai deklaruojama AR, kur teigiama, kad projektu siekiama „meninėmis priemonėmis neutralizuoti ir konservuoti ateities sprendimams išlikusias memorialo detales“.

BENDRIEJI REIKALAVIMAI:

- Pažymėti šioje vietoje palaidotų karių kapavietes

Esminių naujovių žuvusių karių identifikavimo klausimu šis projektas, lyginant su esama situacija, nesiūlo. Autoriai siūlo palikti esamas plokštes ir visą jų išdėstymo kompoziciją, tik jas atnaujinti, kur reikia, pagilinant įrašus ir patikslinant informaciją. Vakarinėje pusėje siūloma įrengti naują stendą su memorialo istoriją pristatančia informacija.

- Meninės raiškos priemonėmis kurti kokybišką sąryšį su architektūrine, urbanistine aplinka, reaguojant į socialinį-kultūrinį kontekstą

Iš esmės autoriai siūlo išlaikyti esamą memorialo tūrinę-erdvinę kompoziciją: betono sienas (išskyrus lenktas jos dalis prie buvusios skulptūrinės kompozicijos), parterinę atraminę sienutę su žuvusiųjų pavardėmis, kalvelę už jos. Buvusi amžinosios ugnies vieta pertvarkoma į pakylą gėlėms ir vainikams, demontuoto „Kalavijo“ vietoje įrengiamas meninis akcentas „Aukuras“ visiems žuvusiesiems, buvusios SSRS karių skulptūrinės kompozicijos vietoje sodinama „mažaūgių medžių rikiuotė“. Nauji sprendiniai memoriale: stačiakampių betoninių plokščių danga memorialo aikštėje keičiama veja, naujus takus įrengiant palei perimetrą; vejoje sodinami pavieniai medžiai; betono sienos, ribojančios aikštę rytų ir vakarų pusėje, pridengiamos vijokliais; nuo S. Daukanto gatvės buvusią aikštę dengia sodinama nauja „mažaūgių medžių rikiuotė“, tačiau erdvė atveržiama į skulptūrų parką. Tam naudojami du pasakojimai (dvi jungtys): vienas apie sąsajas tarp palaidotųjų SSRS kariuomenės karių ir greta esančio naujo paminklo Belgijos, Lenkijos ir Prancūzijos karo belaisviams; antras apie vietos ir netoli jos XIX a. buvusio 5-ojo šanco istoriją, formuojant čia naujus Marso sodus – vingiuotą taką per gėlyną, kuris įrengiamas sovietmečiu suformuotoje kalvelėje. Sumanymas reaguoja į aplinką, bet neperkelia mechaniškai aplinkos principų į memorialo erdvę. Kartu sumanymas formuoja santykį su kitais greta esančiais istoriniais objektais – tiek XIX a. pastatu, siejamu su buvusiu šancu, tiek skulptūrų parko rekonstrukcijos metu įrengtais naujais memorialiniais ženklais. Tiesa, reikia pažymėti, kad šanco forma, kurią planšetėje nr. 1 pavaizdavo autoriai, istorinės tikrovės neatitinka.

- Pateikti kokybiškus, fiziškai ir meniškai ilgaamžius sprendimus

Šis projektas taip pat siūlo mažinti kietųjų dangų plotus, keičiant juos veja ir želdynais. AR-e nurodomi labai konkretūs augalai, kurie turi atsirasti memorialo erdvėje, bet jų parinkimo motyvacijos stokojama. Takui per Marso sodus įrengti siūloma bazalto trinkelė danga; takas nuo „Aukuro“ į dabartinės aikštės šonus dengiamas granito plokštėmis. Apšvietimas formuojamas rytinėje ir vakarinėje memorialo kraštinėse. Nuolatinės priežiūros reikalaus įrengtos naujos vejos, ant kalvelės suformuoti gėlynai ir eilėmis išrikiuotų dekoratyvinių špalerinių medžių lajos. Kadangi ir šis projektas siūlo sodinti naujų medžių, galutinę realizaciją jis irgi įgis palaipsniui, medžiams paūgėjus.

- Konkursiniame darbe remtis ir pasaulinės praktikos, kuriant memorialinius objektus, pavyzdžiais ir jų analize

Pasaulinė praktika AR pakomentuota (pateiktos bent 8 objektų skirtinguose žemynuose iliustracijos), bet argumentų, kokios jų sąsajos su siūloma idėja, nerandame. AR-e teigiama, kad „Nauji paminklai kariams šiuo metu statomi daugiau kaip kraštovaizdžio parkai, žemės meno

kūriniai“, bet tuo pačiu rodomas Memorialo Europoje nužudytiems žydams Berlyne pavyzdys, kur žemės meno vargiai rastume.

ATITIKTIS GALIOJANTIEMS NORMATYVINIAMS DOKUMENTAMS:

- Teritorijos detalusis planas

Projekto sprendiniai nepažeidžia teritorijos detaliuotu planu nustatytą tvarkymo režimą.

- Kultūros paveldo objekto vertingosios savybės

Projekto sprendiniai nepažeidžia kultūros paveldo objekto vertingųjų savybių.

- Aplinkos prieinamumas ir saugus naudojimas

Aplinkos prieinamumą specialiųjų poreikių turintiems žmonėms (toliau ŽN) užtikrinantys sprendimai projekte neišskiriami. Pateikti projekto idėjos sprendimai aplinkos prieinamumo ŽN poreikių įgyvendinimui kiek prieštarauja: neužtikrinama praeinama judėjimo trasa tarp atskirų teritorijos dalių (paliekami laiptai, nenumatant ŽN judėjimui pritaikytų elementų). Reikalinga sprendinių korektūra ir detalizacija tolesniuose projektavimo etapuose.

PASIŪLYMO IR SKULPTŪRŲ PARKO KLAIPĖDOJE SUTVARKYMO PROJEKTO SPRENDINIŲ VIENTISUMAS:

Autoriai vientisumą su skulptūrų parko sprendimu kuria siūlydami esamo memorialo planinę erdvinę struktūrą palikti, ją papildant atskirais elementais.

ATITIKTIS PROJEKTO SUDĖTIES IR PATEIKIMO REIKALAVIMAMS REIKALAVIMAMS:

- Aiškinamasis raštas

AR pateiktas. Pakankamai išsamus ir argumentuotas.

- Projekto planšetės

Konkurso sąlygose nurodyta apimtis pateikta. Pateikta papildoma vaizdinė priemonė – maketas.

BENDRIEJI PASTEBĖJIMAI

Recenzijos pabaigoje – kai kurie akcentai ir bendros pastabos apie visų projektų atitikimą bendriesiems reikalavimams.

- Pažymėti šioje vietoje palaidotų karių kapavietes

Trys iš šešių projektų siūlo kariams identifikuoti toliau naudoti esamas paminklines lentas. Tenka priminti, kad šiuo metu jose rusų kalba stulpeliais surašytos žuvusių karių pavardės, vardo ir tėvavardžio pirmosios raidės; prieš pavardes – kariniai laipsniai. Taip pat yra atskira septynių atminimo plokščių grupė, kurių kiekviena skirta konkrečiam kariui, po mirties apdovanotam Sovietų Sąjungos Didvyrio apdovanojimu. Įrašai rusų kalba svarbūs, kadangi dokumentuose šių karių vardai ir pavardės figūravo būtent rusų kalba. Transkripcija į kitą kalbą pavardes galimai iškraipytų. Tai mažintų jų atpažinimą. Kita vertus, informacijos perteikimo lietuvių kalba nespėdė nė vienas projektas. Papildomų informacinių stendų turinį pakomentavo tik NAU2023 projektas, bet ir jis minėtą kalbos klausimą apėjo.

Kiti trys projektai siūlo naujus būdus kariams identifikuoti, bet jie pristatyti labai aptakiai, tad nepanašu, kad šių projektų autoriai yra iki galo apgalvoję, kaip spręsti šį klausimą. Vien kariams identifikuoti paliekamos vietos kai kuriuose projektuose gali pritrūkti.

Daugiausia pastangų sukurti naują monumentaliąją kokybę parodyta projekte FHV0409. Gana naujoviškai šioje erdvėje žiūrėtusi „sielų ir švieselių pievos“ siūlymas (AAA 4321), tačiau šio projekto autorių norą matyti karių kapinėse fontaną tenka vertinti kaip menkai apgalvotą. Naujų akcentų siūlo ir projektas SSS2023, tačiau jis, skirtingai nei FHV0409, orientuotas į esamos būklės konservavimą.

- Meninės raiškos priemonėmis kurti kokybišką sąryšį su architektūrine, urbanistine aplinka, reaguojant į socialinį-kultūrinį kontekstą

2022-07-04 pašalinus memoriale 1975 m. ir 1980 m. įrengtus meninius akcentus, buvusi jo kompozicija išardyta. Tad nenuostabu, kad dauguma projektų siūlo demontuoti ir likusias memorialo dalis: betono sienas vakarų ir rytų kraštinėse, parterinę atraminę sienutę, betoninių plokščių klojinius. Tik du projektai ieško didesniajai daliai likusių memorialo elementų naujo pritaikymo, ir vienas jų, KNT1724, tą daro ypač kūrybingai. Keturi iš šešių projektų siūlo išlaikyti esamą kalvelę, nors projektas NAU2023 tvirtai teigia, kad ji labai trukdo kompoziciniam ryšiui su skulptūrų parku sukurti.

Visi projektai ieškojo ryšio su skulptūrų parku (buv. miesto kapinėmis). Tai, žinoma, galima paašškinti ir tuo, kad to reikalauta specialiuosiuose konkurso reikalavimuose. Į urbanistinę aplinką plačiau pažiūrėjo mažiau projektų. Keturiuose projektuose (AAA 4321, FHV0409, KLP0070 ir NAU2023) nurodoma, kad nuo dviračių tako, elektros transformatorinės ir naujai iškilusių gyvenamųjų namų S. Daukanto g. 40 ir 40A pakaks atitverti memorialą medžiais ar ir / ar kitais želdiniais. Dauguma siūlo tokį sprendimą naudoti ir memorialui atriboti nuo S. Daukanto g. Tai didins iki šiol „atskiro“ memorialo vizualinius ir komunikacinius ryšius su šiuo metu baigiama rekonstruoti skulptūrų parko erdve. Dalis projektų (ypač KLP0070 ir NAU2023) nuėjo tuo keliu, kad siūlo tiesiog „pratęsti“ parką į šią memorialo erdvę. Ar tikrai suteiktų memorialui naujos kokybės tai, kad vienas brežnevizmo kūrinys būtų pakeistas kitu brežnevizmo kūriniu (kad ir transformuotu), sunku pasakyti. Reikia pažymėti, kad istoriškai karių kapinės ir memorialas visuomet buvo atskira nuo buv. miesto kapinių (vėliau skulptūrų parko) erdvė; miesto kapinės, kol jos veikė (oficialiai iki 1958 m.), į šią erdvę nebuvo išplėtos.

Ne visi projektai ieškojo tokio erdvės transformavimo varianto, kuris karių kapines iš masinių susibūrimų ir manifestacijų vietos paverstų pagarbos žuvusiesiems vieta. FHV0409 ir SSS2023 faktiškai palieka esamą susibūrimams naudojamą aikštę, tik SSS2023 ją siūlo užsodinti veja. Veja, gėlynai, nauji medžiai yra naujos kompozicijos formavimo priemonės visuose projektuose.

- Pateikti kokybiškus, fiziškai ir meniškai ilgaamžius sprendimus

Pagal siūlomus sprendinius memorialo transformacija į naujos kokybės erdvę, atitinkančią projektą, beveik visais atvejais būtų ilgalaikis procesas, kurio užbaigtumas priklausytų ir nuo naujai pasodintų medžių išaugimo ir nuo vejų, gėlynų kokybiškos priežiūros, medžių genėjimo. Žinant medžių genėjimo tendencijas Klaipėdoje, tai, žinoma, rizikingi sprendimai.

Išskyrus vieną projektą (NAU2023), kuris mechaniškai siūlo perkelti visus takų dangų, šiukšliadėžių, suoliukų, šviestuvų sprendinius iš šiuo metu realizuojamo skulptūrų parko projekto, visi kiti projektai ieško originalių apipavidalinimo sprendimų.

Dalyje projektų (KLP0070 ir NAU2023) suformuluotas pasiūlymas komponuoti memorialines plokštes su karių pavardėmis horizontaliai atviroje erdvėje nėra pats optimaliausias. Antrojo pasaulinio karo Vokietijos karių kapinių Klaipėdoje, kur tai įgyvendinta, pavyzdys puikiai rodo, kad tai pirmiausia nepraktiška (žiema plokštės pasidengia sniegu ir informacija vizualiai dingsta; nuo nuolatinio aplinkos poveikio raidžių reljefas ar paryškimas niveliuojasi, taip įrašai tampa sunkiai įskaitomi). Tokį sprendimą geriausia įgyvendinti dengtoje vietoje. Savo ruožtu atvirai vietai geriau tinka vertikalūs plokščių orientavimas.

Projektų įgyvendinimo preliminarios sąmatos balansuoja nuo 0,16 iki 1,35 mln. Brangiausi projektai tie, kurie siūlo daug investuoti į naujas dangas (AAA 4321, FHV0409) ar statinius (FHV0409). Tiesa, kitų projektų mažesnė kaina nebūtinai reiškia, kad tiek viskas ir kainuos, juolab kad projektų autoriai nepateikia išsamesnių pagrindimų dėl vienokių ar kitokių nurodytų įkainių. Tad kainos faktorius vienas pats, suprantama, neturėtų daug svirti.

- Konkursiniame darbe remtis ir pasaulinės praktikos, kuriant memorialinius objektus, pavyzdžiais ir jų analize

Ši konkurso sąlyga faktiškai nėra įgyvendinta. Pasaulinės praktikos analizės nėra nė viename projekte. Dalis projektų autorių įdėjo į AR iliustracijų, kurios atrinktos vadovaujantis neaišku koku principu. Kiti projektai (AAA 4321, KLP0070, KNT1724) į šį konkurso reikalavimą nekreipė dėmesio.